

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

www.khanty-yasang.ru

ПЯТНИЦА
5 декабря 2014 года
№ 23 (3419)

Основана 1 ноября 1957 года

Ёмвош округ емӑнхӑтл пида!

Светлана Александровна Тарлина (Кантерова) Кӑсум мӱвн вӑд.
Пидыед пида няд няврем енмӑлдӑнӑн.

И. Самсонова-верумхур

Тӑм
номерӑн
лӱнтаты:

4

Муй щирн вӱды
тӑйты ёх вӑлдӑт
па рӑпитлӑт

8

Айкелӑт ӑкӑтты
хуятӑт Х-мит
вӑйтӑнтупсы

11

Хурӑт хӑншты
хӧ Г.С. Райшев
80-мит оӑ постӑс

14

Шуши мир
оӑнӑн ар оӑ
айкелӑт хӑншӑл

16

Вӑна ювум
ими 95-мит
оӑл постӑл

Мосты верят нух вантсат

Нижневартонской районан мет ям кев эшят. Ши олаңан уша йис районат муй вошат кэчайт мирхот пурайн, мата ут Ас потты тыдәш 24-митн мәнәс. Иса Россия мұв луваттын округевн 80-82 процента арат кев эш яма верман вәд.

Округ кэча не Н. Комарова ясәң ширн, тәм ванән округ правитель-ства ех грант вух еша холумтсәт. Шит районата па вошата мәды, ләдн щата кев эшят, вош кутуп юх хәрәт па вәдты хотят пұңадн тәхет яма верты.

Иса районатн кев эшят йилпатты паты фондәт вәдләт, щата рәпитты ех 450 километра вантман тайләт.

Эшят па нәхләт вантман тайты департамент кэча хә А. Вторушин лупәс, инкашәвошн щимәш фондәт пұншты ән мосл. Йилуп ол вұш эвәлт тәп район муй вән вош хуша щимәш тәхет хайдыт.

Мирхот пурайн кимит вер – щит интам районат муй вошат кэчайт кұтраң йиңк тыныты вер нух вант-ты питләт. Округ губернатор не Н. Комарова лупәс, кашәң однемасыя тахи ех кұтраң йиңк хәнәя тыны-ты вер олаңан шурәс мулдас вох-

ты непек нух вантләт. 2015-мит ол Ас хәдты тыдәш 1-мит хәтл вұш эвәлт Россия мұв поступсы ширн кұтраң йиңк тыныты вер кашәң мұв кэчайт уша верты питләт. Мұң округевн щит экономика верәт тәты департамент кэчайт артадәләт.

Мирхот пурайн округ кэча не лупәс, хуты юхи хәшум тыдәшн ванкұтлы хәннәхәйт тұтн есты пурайн әнтәма йиләт. Югра мұв МЧС тахи кэча хә А. Тиртока ясәң ширн, тәндуп тыдәш вұш эвәлт дыв арсыр рәпата верләт, ләдн тәм сұрт тұңматты. Щиты 11 тыдәш мәр 45 шурәс пұш дачайт хуши вәдты ех пидә вәйтантайдәсәт, дыведа тәса путәртсәт па хотят нух вантсәт, хутыса нуви тұт вұшитты шұңкәт тайдыт.

Людмила СПИРЯКОВА

Катра хотят йилпатты олаңан непек пасыра хәншысы

Ши олаңан округев правительства мирхотн нумәс павәтсы, ши ут Югра губернатор Наталья Комарова верәнтәс. Хотят нух йилпатты поступсы эвәлт 70 мулдас про-цента катра яовум ар мируп хотят худт вұдыт.

«Хәннәхәйт иньшәсләт, муй паты дыв хотдал йилпатты поступ-сийн худна хәншман вәдләт, хән щитдал ид рохнемәты вұша йисәт. Янапа щиты ши нәмәсләт, ши мир ям хотәта каслуптәты поступсыя хәншты мосл», – лупәс мұвев кэча не па мирхотәң еха ши олаңан хәннәхәята ай павәтты партәс.

Па ширн верум поступсәтн хотят йилпатты шир аршәка йил. «Ар хотәң хотят йилпатты олаңан нәдам мира па кашәң хуята путәртты мосл, ши вер тұңширәңә ләшәтты вәнты», – лупәс Наталья Комарова.

Айкед әкәтты еха хотят омәсты департамент кэча Михаил Козлов лупәс, ол мәр законодательства вер пасыра йис, щит паты 70 мулдас процент вұша катра яовум хотят поступсәт эвәлт худт вұты рәхл. «Щимәш хотят йилпатты ән мосл, ешавәл щитәт худт шұкатты мосл. Щит ям нумәс версы, вантә, катра хотят йилпатты паты щата вәдты мир вух сухуптәләт. Интум щитәт йилпатты вера вух тәруптәты ән питлы», – лупәс М. Козлов.

Губернатор айкедәт ара кит-ты тахи непек тулмаштәс Реональда СУРЕЙСКАЯ

Мухсәң хұд «Вурты непека» нух хәншты ән мосл

Ши олаңан Тюмень вошн вән мирхот пурайн ар хуят путәртәс.

Ямал мұв АПК департамент хуша рәпитты кэча хә А. Ревнивых лупәс: «Тәм хұд «Вурты непека» хәншты ки, мұң учёныйлұв ән веритләт уша верты, муй арат мухсәң вәд па елды муй арата йил».

Елды путәртсы, хутыса тәм тәдн мир хұд вәдпәсләты питләт. 2015-мит олн Обской, Тазовской, Гы-данской па Байдарацкой щорсәтн шуши мирәт паты 2221 тонна арат хұд вәдпәсләты рәхл.

Мосл лупты, тәм ол мәр Ураль-ской Федеральной округ хуша

Манстәр район эвәлт айкедәт

Манстәр районан йилуп вәдты хотят ләтдыт.

Манстәр района сот милли-он шойт вух мәсы йилуп вәдты хотят ләтты паты. Ши вух унтасн Вән Леуши, Сергино, Ным Нярь-әх, Шәншвош, Каменное, Унью-ган кәртәтн мир паты вәдты хотят ләтдыт. Ши тумпийн ши вухәтн Талинка па Приобье вошәнән хотят омәсты ех нәтдыт.

Манстәр район кэча не Анна Кутахова округ губерна-тор ләңкәр хә Сергей Полукеев пидә вәйтантайдәс.

Инумса юхәтсәңәң, хуты 4,2 мил-лион шойт вух хот войт тайты па арсыр епләң летут верәта субсидия вуха мәнләт. Елды арсыр районат хот войт тайты, епләң летут верты ех паты вәйтантаупсы ләшәтлы, хутыса АПК верәт тәты. Ши тум-пийн и нұша олаңан путәртсәңәң – Манстәр район кэчайт па РУ-СПЕТРО тахи ех кұтн районан елды вәдупсы ләшәтты паты «Ка-шащты непек» хұват рәпата ән верман хәшәс, щит 12 миллион шойт вух. Округ губернатор ләңкәр хә лупәс, хуты елды нәтл па щит паты немасыя Талинка вошн мир-хот ләшәтлы.

Ас потты тыдәш 21-митн Манстәр вошн видео еңта пәсан ләшәтман вәс, щит Рос-сия мұвтәд нявремәт правайт тәты хәтл ешәлт версы.

Щата нявремәт вантман тайты тахи ех, рәпатайды ех рәпата кәншты тахи хуятәт, вәндтәты па айдат ех верәт тәты тахи хәннәхәйт, нявремәт правайт вантман тайты комиссия ех вәсәт. Вәйтантаупсийн әшкола нявремәт арсыр мосты верәт олаңан иньшәссәт.

Хәнты ясәңә тулмаштәс Людмила ЛОНГОРТОВА

18 шурәс 249 тонна арат хұд вәдсы, ши эвәлт Ямал мұвн – 9 шураскем тонна арат. Йилуп 2015-мит олн 34 шурәс 188 тонна арат хұд вәдпәсләды, ши кұтн 5332 тон-на арат – Ас хұдәт.

Хәнты ясәңә тулмаштәс Людмила ШУЛЬГИНА

«Увас» вухат ая верты нумас паватсы

Округев Общественной палата Ас потты тыдэшн мирхот верантас, хута районной коэффицент немуп вух олаңан путар манас.

Көшәя щата мир плавйт вәнһдыты тахи ух хә **Эдуард Лебедев** вәс. Лүв дәнхас уша верты, муй нәмәсләт мирхотән әх «увас» вухат шимла верты олаңан? Вантә, тәм олн уша питас, РФ правительства әх нумас версәт 2015-мит од Ас хәлты тыдәш олаңмит хәтл вүш эвәлт Увас мұвн рәпитты мира шимлшәк районной коэффицент немуп вух сухуптаты. Общественной палата кәтнән Любөв Чистова па Виктор Заболотский, рәпата департамент кәша Алексей Варлаков, округ дума рәпатнек Виктор Воропаев, профсоюзат ух хә Федор Сиваш па па әх мирхотн путартсәт, муй верты, ләдн тыдәш вухат ая ал версийт.

А. Варлаков па В. Воропаев ай павәтсәңн, районной коэффицент РФ Трудовой кодекс посн сухуптәды, щит олаңан 316-мит статьяйн хәншман вәд. Интум вәнты Ёмвош округн тәмәш коэффицентәт вәдләт: 1,3 – северной широта 60 градус эвәлт нұм пеләкн вәдты мир пәты, 1,5 – северной широта 60 градус эвәлт увәсн вәдты рәпатнекәт пәты, 1,7 – мұв илпи ташәт холумтты тәхетн па бюджетной хотәтн рәпитты әх пәты, 1,8 – Сұмәтвошпа Нувисәңхум районнәннән вәдты хуятәт пәты. РФ правительства йилуп поступсы ки есәд, щит вұраңн 2015-мит од вүш эвәлт округевн северной широта 60 градус эвәлт нум пеләкн вәдты мир 1,3-мит аратыйн сухуптаты питлдыйт, увәсн вәдты рәпатнекәт – 1,5-мит аратн.

Увас мир, итәх кәшайт, профсоюзной әх щит вер пидә ән кашашсәт, щит пәты Россия президента, правительства па Госдума депутатәтә ән кашашты непекәт хәншты питсәт. Щит пәты РФ правительства әх щит поступсы худна ән есәдсәт. Ләдн щит непек ад етәс, Общественной палата мирхотн вәдүм әх РФ президента, правительства, Госдума, Общественной палата па Народной фронт тахия непекәт хәншты дәнхаләт, ләдн Ёмвош округн 1,7 коэффицент рәпатнекәтә ат хәйсы. Тәм пұляң Ямал кәша Дмитрий Кобылкин щимәш непек Москвая китас.

Мұң әхлүв нәмәсләт, дывәдә ищиты верты мосл. Профсоюзат кәша **Ф. Сиваш** лупас, округ дума депутатәтә, округев правительства па профсоюзной әхә вәтша непек хәншты мосл, хути дыв ән дәнхаләт, ләдн мирев шимл коэффицентән сухуптаты ат питсы. Ләдн щиты ад тывас, «Объединение организации профсоюзов» немуп тахийн рәпитты мир Ёмвош округ губернаторә, окружной дума, УрФО ух хәя И. Холманских, РФ министра М. Топилина непекәт хәншийлсәт. Федор Сиваш лупас, худна немхуят юхды ән хәншас. Интум профсоюзной әх 100-кем шурас әш пос әкәтты пиньшасәт, әхәт щитәт РФ президента, правительства па Госдума китләт, ләдн вән кәшайт ат уша верләт, хути Увас мұв мир шимл тыдәш вух вұты ән дәнхаләт.

Реональда ОЛЬЗИНА

Увас мұв әх тыдәш вух эвәлт нәтупсы вух нух вұты ән рәхл. Щи олаңан лупас Югра мұв эвәлт госдумайн депутат хә, КИРФ партия па мұвев лавәлты комитет хуша рәпитты хә Вячеслав Тетәкин. Лүв пиләдә Ас потты тыдәш 28-митн «Югра» немпи айкеләт әкәтты тахийн вәйтантупсы вәс.

«Увас» вух олаңан

Мойң хә няд хәтл мәр округ хәт вошн мир пидә хәспүшвәйтантидәс. Лыв тыдәш вух эвәлт «северной надбавка» нух вұты вер олаңан иньшәссәт.

– **Шимәш ищәки мұвн мир тарма рәпитләт, мұв илпи питы вуй па газ нух вұләт, щирн ән рәхл тыдәш вуха лұнум нәтупсы вух йира вұты,** – лупас В. Тетәкин.

Депутат ясәң щирн, щимәш ищәки мұвн вәдты парәпитты лавәрт, щит пәты тәтә рәпитум әх тыдәш вух еша вәншәк. Советской даш пурайн вәншәк тыдәш вух холумтты пәты мир тыв рәпитты юхтыдәс. Ин щит нәтупсы вух йира вұты ки, ар рәпатнек па мұва вәдты па рәпитты мәнл.

– **Тәп тәм йисн Арктика па Увас мұв – щит иса Россия мұвев пәты таш. Ин Увас мұв Ледовитой щорас хуша питы вуй па газ кәншды, щирн тәм вер вәты нумсәң рәпатнекәт тыв рәпитты вохты мосл,** – лупас госдума депу-

тат хә.

Лүв тәм ванән Россия мұв Бюджет кодекс хуша законопроект китас. Щата хәншман, хути федеральной бюджет ая йил ки, ән мосл бюджет эвәлт Увас мұв па Дальний Восток вәлупсы тәты пәты шимәлшәк вух мәты. Мосл лупты, ай кер тыдәш 2015-мит олн Россия бюджет ая йил.

Вәйтантупсийн айкеләт әкәтты әх иньшәссәт, тәм ванән округ губернатор не Н. Комарова Россия мұв правительства кәша ләңкәр не О. Голодец хуши письма хәншас, ләдн северной надбавка ая ән версы, вән кәшайт щит хәләнтләт муй әнтә? Юхды Вячеслав Тетәкин лупас, хути щимәш ташәң мұв кәшә не иса пурайн хәләнтты мосл. Ин КИРФ партия әх ищити нұша олаңан ванкүтды путартләт. Мойң әх лупас, хути иәрн, инумасн, алпа, щит нұша тұңмәтлүв.

Людмила СПИРЯКОВА

Дума мирхотнән

Ас потты тыдәш 19-митн Ёмвошн округ дума 38-39-мит мирхотнән вәснән. Арсыр мосты верәт күтн кәт мет вудәң вер щата нух вантсы. Депутатәт округ кәша йилуп щирн пириты олаңан па 2015-мит ода па елды 2016 па 2017-мит олата округ бюджет олаңан поступсәңнән вүсәт.

Йилуп округ бюджет щит щирн лунәтсы: мұв илпи питы вуй тын и баррель пәта – 100 доллар вух, и доллар вух – 37,7 шойт рұш вух арат па 2015-мит од мәр 249,7 миллион тонна питы вуй нух вұты вұтьшәләт.

Тәм бюджет округ 25 программа щирн версы. Мет ар вух социальнойно-культурной верәта мәнл. Щиты, нывремәт

вәндтәты вера – 57,3 миллиард шойт вух, мир лекщитты щира – 45,5 миллиард шойт, арсыр социальной верәта – 29,6 миллиард шойт вух мәнл.

Тәм мирхотн социальной верәт әхтыйн ар поступсы вүсы. Щит мир ямәдты, кәши-мәш тайты нывремәт тайты па вәндтәты олаңан па утәт.

Надежда ВАХ

Вўды тащат вәна енумсәт

Нуви сәңхум вошн вўдең мир олаңһан мәнәма Александр Романович Войтехович ай павтас. Ши хә районной кәша хотн мўв хәры верәт, ёш вой енмәдты, мўват-автәт лавәдты па шуши мир вәдупсы арталәты тәхийн кәшая вәд. Ар ол щәта рәпитл па ши вер яма вәдлэ.

Юхи хәшум оләтн Нуви сәңхум районһан вўды тащат нух енумты питсәт, 2012-мит одн щәта кәтхушъяң мултас шураһс вўды вәс, тәм пўш ветхушъяңкем шураһс арат вой вәд. И пеләк щит «Казымская оленеводческая компания» немуп тәхийн. Вўдең ёх эвәдт мет ар вой Сергей Логаны, Сергей Попов, Дмитрий Пяк, Степан Молданов, Светлана Пяк, Валентина Тарлина па Геннадий Сенгепов тәйләт.

– Александр Романович, вўдең мир муйсәр нәтупсийн нәтдәйт?

– Природной ресурсәт департамент тәхи субсидия вух мәдәт, щит унтасн 2013-мит одн вўдең ёхлүв хәдум мултас миллион шойт вухн мәсәйт. Ши тухәдпи крестьянско-фермерской тәхет «Развитие агропромышленного комплекса...» поступсы вўраңһан вухн нәтдәйт. Вўдең ёх кашәң од и миллион мултас шойтән мәдәйт. Хәт од мәр кашәң не вўды пәты дыв 600 шойт араттың сухуптәдәйт. Шәдта фермерәт од мәр кәт пўш кашәң вўды пәты 940 шойт вухн мийләдәйт. Мосл лупты, ши нәтупсы

мәды тәп ши ёха, хуйтат войдалд олаңһан непекәт мәсәт па щитдалд си-бирская язва, бруцеллэз немуп мәшһан эвәлт пуртәһәң әшһн омәссәт.

Сыры общинайта па фермер тәхета рәпатайдалд олаңһан непекәт ләщәтты кеншәк вәс. Интум нух нәтты вух вўты пәты дывела шеңк ар непек ар тәхия тәты мосл. Ма щиремн, кәшайта әһн мосл дывелд партты шеңк ар непек хәншты. Тәм пўляң дывела баланс непек верты мосл, щәдта на-логовой па статистика хотһәна непекәт мәты. Отчәт немуп вер верты пәты хәннәхә непекләд и пая пунты мосл, әхәт ияха сухумн әһтты па кашәң лысн номер хәншты мосл. Мулты юврая ки верл, кәша хотн щитдалд әһн вўлһәйт. Ар хуят щит ушәһа верты әһн хошләт па интум дыв пәтәда непекләд мўң ләщәтләдүв.

Тәм йисн вўдең ёх кашәң хәт тыләщ природной ресурсәт хотя непек хәншләт, муй арат вўды тәм пўляң тәйләт. Общинайт па фермерәт вух лўһәтты хуят ки тәйсәт, дывела ши рәпата верты кеншәк вәс. Щит верты пәты 15-20-кем шураһс арат тыләщ вух сухуптәты мосл. Вўдең ёх щит сухуптәты пәты мултас вух әһн тәйләт. Вантә,

Л. Спирикова вәрум хур

кәһяр мир күтн арал пеләк нўшая вәдләт. Дывела пәмәшпа лупты мосл – хәс хәт хуят фермерской тәхет версәт па рәпитләт. Дыв центр занятости хотн әһн хәншәһәшсәт, ләдн тәрум пәты вухн ат сухуптәсәйт.

Ивер па атум. Тәм йисн общинайт некоммерческой тәхета лўһәтлһәйт па юстиция управлениһн щитәт непекә хәншты мосл. Щит верты пәты вўдең ёха немәсыя воша яңхты мосл. Ма нәмәслум, щиты верты әһн мосәс. Вантә, община – щит шуши мирәт вәдупсы тәдаһа тәйты тәхи. Нәтупсы вохты пәты дывелд әһн мосл партты сотсыр непек ләщәтты па щитәт пида нәдам воша яңхты.

– Вәд-вәд вўдәт мәшәт эвәдт лекщитты мосл. Вой леккарәт вәнт кәртәта муйн яңхләт?

– Тухләң хопп вәнта яңхты дыв вух әһн тәйләт, щит пәты лўһәң хопп муй күрн яңхләт, тәдн «Буран» әхәдн щив мәһләт войт лекщитты па пуртәһәтомәсты пәты. Светлана Пяк па па ёх немәсыя Тәрум доркәрта йиләт па дыв әхәдләдн ветеринарәт вўты тәләт. Щәдсаты ванәһн вәдты ёх хуши тәтһәдләд. Итәх тәхета леккар ёха лавәрт ликумты. Вантә, вўдең ёхлүв нядкәм миллион арат гектар мўвн войдалд тәйләт, итәхәт Ямал мўвн касәдләт. Вўдылүв тәдаһа вәдты вер мўң така тәйләв. Вантә, Та-

зовской па Ныдинской районһанһан дыв бруцеллэз мәшһн мәшитләт. Щит пәты мўң войлүв щәта вәдты войт хуши вана әһн тәтһәдләдүв, ләдн мәшәһа ал йисәт. Комбикормәһн вўдәт әһн ләпәтләдләдүв, щитәт кәшаһа йиты ай войт тәйләт. Пәдлүв, вантә, мәшәһн вўды нюхи юхи ки дety, хәннәхә иши мәша йил.

– Тәм йисн ар хуят непекәһә йиты па вошн вәдты ләңхләт. Нәң нәмәстәһәһн, шуши мирәт елды вўдәт тәйты питләт?

– 1960-мит одн, хән Увәс мўвн питы вуй хоһумтты питсы, мир лупсәт, хуты вўды ешәһн тәта иса әһн хәшл. 1990-мит оләтн лавәрт вәдты вәс, ши пурәһн яһа вўды тащәтн вой шимла ювәһтәс. Әхәт вўдең мир вухн нәтты питсәйт па верев яма йиты питәс.

Ма нәмәслум, вўдең ёх ям арат вух еша павәтты ки питләт, ши пурәһн вўдәт тәйты вер әһн пәрәд. Нәдам ши мира нәтты мосл, ши пурәһн дывелды вўт кәртәтн вўдәт тәһман па вой-хўд вәдпәслуман вәдты питләт. Москвайн вәдты ёх хән законәт хәншләт, дыв нәмәсләт хәншәт – щит предпринимателәт. Дыв немхәһнты щимәщ хуята әһн вәсәт, дыв иса пасыр вәдупсийн вәдләт. Мўң мўвев губернатор ипўш лупәс, вўдәт тәйты вер – щит увәс мир культура па ши ут лавәдман тәйты мосл.

Хән «Discovery Channel» па па утәт хўват ки-

ВӘЯТН ШИ ОЛАҢҢАН

Нуви сәңхум районһан шуши мир вет община вәд, щит «Самутнел» (кәша Валентина Ирган), «Осәтные» (кәша Андрей Ерныхов), «Ильбигорская» (кәша Мария Игишева), «Юильские оленеводы» (кәша Прасковья Гарипова), «Мувенг-лор» (кәша Леонид Пяк). Щитәт тухәдпи вўдәт тәйләт хәс хәт ёх, хуйтат крестьянско-фермерской тәхет пўһшсәт. Ши мир күтн хәншәт, юрнәт па сәранәт вәдләт.

найн вантдэды, муй вўрн Норвегияйн па Финляндияйн вўдең мир яма вэдлэт, нэмәсдән, муй паты мўң хушева щимәщ ёх ищиты ән вэдлэт? Интум итәх хуятлўв ищи ямашәка вэдты питсәт. Тәм ванән Геннадий Сенгепов именеәна па нявремаңа йис. Имел Нефтеюганской район эвәлт тыв тәслә. Кәртәдн лўв кина вантты еңта шўңк ән тайл. Идатн Геннадий мәнема лупас: «Романович, кина вантты ищи атум вер. Щитәт рўщ ясаңән верман вэдлэт, щит паты кина вантмев вер олаңән әхәт кўтәвн рўщ асаңән путәртлўв. Вантә, Г.Сенгепов нәмәсл, юдн нәдам рўщ щирн путәртты ки питлэт, рәт ясәел вәтшәдәт. Мосл лупты, лўв хәлум ясаң вәл: хәнты, рўщ па юрн ясәт. Итәх пурайн рәпатайн айдәтәх инышәслум: «Нәң хәлум ясаңән путәртты хошлән? Әнтә. Гена Сенгепов хошл».

– **Тәм пўляң вўдең ёх хўд па нюхи худта тынылэт?**

– Мўвев кәща Наталья Комарова па районэв ух хә Сергей Маненков лупсәңән, хути Нуви сәңхум вошн вўды нюхи эвәлт детут верты хот омәсты мосл. Щи пурайн шуши ёх щив ищи нюхи тыныты питлэт. Интум дыв «Казымской» совхоза па потребительской кооперация тынылэт. Тәняд веткем тонна арат нюхи щив мәсәт. Вўды оңтәт ищи тынылэт, әхәт щитәт Москва тәдыйт. Нюхи тын киньши щитәт тынәңшәктынән вўдыйт. Ипўш Сергей Логаны мәнем партәс дәтәсты хуят лўведа вәйтты. Кондинской районән щимәщ хуят вәйтсум. Щи хә тыв юхтәс, нюхи лўв хушеда дәтәс, вух сухуптәс па вўт кәртәда детут тәс.

Кашәң од Ёмвоша ван хәтлуп тыләшн вәдлэты тынесты хәра вўды нюхи, хўд па воньшўмут тәтьдәлўв. Вошәң мирн имухты дәтдыйт. Мўң мўвевн щитәт ед тыны-

ты лапка омәстыя шеңк ар вух мосл. Мет сыры лапка омәсты мўв па щи хотпаты вән вух сухуптаты мосл. Щи юпийн тынесты хуята тыләш вух мәты мосл, лапкайң пурмәс па нуви тўт ищи тынәңәт. Щирн, щимәщ ай лапка тайты паты вера ар вухтәруптаты мосл. Вән лапкайтн 10-15-кем шурәс детут па пурмәс тынылэт, щив ар шурәс хәннехә дәтәсты яңхәл. Щит паты щимәщ хотәт тайты вух тәрмәл.

Поступсәтн хәншман вәл: муй арат ләңхәлн, щи арат воньшўмут воньща. Щит ед тыныты хәннехә нумәс ки тайл, кәща хот лўведа мўв вохты непек вўты мосл. Потребкооперация кәща Вагиф Агасиев хәлумъяң шурәс шойт вух воньшўмут воньщты мўв паты сухуптәс. Вўдең ёх па общинайт худсаты щи арат вух вўдәт? Щәлта воньшәсты ёх центрзаяности хот мухты рәпатая ки вўты, общинайта кашәң хәтл непека нух хәншты мосл, муй арат щос хәннехә рәпитәс. Ай кәртәтн муй вәнтән хуятат щит пида вулкематы питлэт? Законәт посн яна щиты верты мосл, тәп щитәт вошәтн па вән кәртәтн вәдты мир паты хәншман вәдлэт. Вәнтән мириса пасыр вәлупсийн вәдлэт, щит паты шуши ёх воньшўмут воньшдәт, әхәт хәния ед тынылэт. Советской лащ вәлумн хўд, нюхи вўты хотәт вәсәт па итәх хотәң ёх лўң мәр кәт-хәлум тонна арат воньшўмут, нохәр сем па хўд щив тынысәт па вух ёша павәтсәт. Ям пура вәс. Тәм пўляң В. Агасиев Вўтвошн па Тәрум дорн вәдты мира нәтл. Щәта па вўт кәртәтн вәдты мир эвәлт хўд, нюхи, воньшўмут вўд па дыведа вух сухуптәл, пурмәс тәтьдәл. 2012-мит одн ихущяң тонна арат воньшўмут шуши мир лўведа мәсәт. Тәняд дыв нәд тонна арат әкәтсәт, хуятат 700 кила воньшўмут мәсәт, В. Агасиев дыведа дәпәт нўри мойдәс.

Реональда ОЛЬЗИНА

Хот войт енемәлдәт

Россия мўв минсельхоз ёх луплэт: «Хот войт енемәлды верн Югра мўв Увәс мўвәт па Дальний Восток мўвәт кўтн хәдмит тәхия лўңман вәл».

Ёмвош, Нижневартовск, Сәрхәңл, Урай па Нягань вошәң айкеләт әкәтты ёх «Богдашка», Ас хўдәт енемәлды тәхи па Ярки кәртән вәдты «Агрофирма» немпи тәхета яңхсәт па вантсәт, муй щирнтәм тәхет рәпитлэт.

Мосл лупты, тәм ванән округ губернатор не **Наталья Комарова** лупас, хути 2015-мит одн хот войт, детут енемәлды верәта яма нәтты питды.

«Едлы арсыр детут енемәлды паты немасыя хошум хотәт омәсдыйт. Ин арсыр детут енемәлды, хот войт тайты верәттәты паты йидуп поступсәт хәншты мосл», – лупас округ губернатор не Н. Комарова.

Округ губернатор ләңкәр хә **Сергей Полукеев** ясаң щирн, интәм тәп округевн верум па тыныты детут паты субсидия вух мәлы. 2014-мит од мәр и миллиард 400 миллион шойт субсидия вух мәсы. Щит хот войт, хўдәт муй па мўвн енемум детут енемәлды паты вән нәтупсы.

Ван хәтлуп тыләш олаңмит хәтләтн Ярки кәртән «Агрофирма» немпи детут енемәлды тәхи пўншды. 2015-мит од мәр 2,5 шурәс тонна арат овощәт па 150 тон-

на арат арсыр детутәт енемәлды питдыйт. Щирн Ёмвош, Нягань, Нефтеюганск вошәт, Ёмвош, Нефтеюганской па Манстәр районәтн вәдты мир од мәр арсыр овощәт деты питлэт.

Щи тумпийн айкеләт әкәтты ёх «Богдашка» немпи мис есум йиңк эвәлт арсыр яньщты па хот вой нюхи эвәлт детут верты тәхия яңхсәт. Тәм од вўш эвәлт хот вой нюхи эвәлт арсыр епләң детут верты питсы. Кашәң од верум па тыныюм детут паты 50 миллион шойт субсидия вух мәлы. Мосл лупты, «Богдашка» тәхи 1996-мит од вўш эвәлт рәпитл. Щәта шурәс мултас мис, хор мис тайды. Есум йиңк эвәлт 11-сыр епләң детут верды.

Щи тумпийн айкеләт әкәтты ёх «Югорский рыбозаводный завод» тәхия яңхсәт. Щәта кашәң од 2,5 миллион сәх, 35 миллион мухсәң па вет миллион вўнш па сурәх хўд енемәлды па иса па юханәта есәлдыт питдыйт. Од мәр яң шурәс мултас кила дьтуп, 102 063 кила кәри хўд па 12 000 кила мухсәң мәты питды.

Хәнты ясаңа тулмаштәс Людмила СПИРЯКОВА

Пыть-Ях вошăң армияя китты тăхи

Ас потты тыдăш 25-митн мўн, айкелдт акатты тăхи ёх, Пыть-Ях воша армияя китты тăхия янхсўв. Щăта мўң пидэва тăм тăхи кăща хё Сергей Коваленко па Обь-Иртышской па «Сургутская» немпи станица казак тăхи хё Ар-тём Еремеев вайтантыйдсăңан.

С. Коваленко ай тэс, хутыса тăм одн армияя вўты вер мăнд. Пыть-Ях вош солдатт акатты хот Ас потты тыдăш 8-мит хăтл вўш эвăлт рэпитты олңитăс. Тăм пура венты шив 500 мудтас айлат хё юхтыйлсăт, 440 хуят арсыр лалясты верăта вѳндтăтытăхетакитсыт.

Сергей Борисович путăртăс, муй ширнайлат ёх тăта лавăлдыйт. Мет сыры дыв нух лўнăтты тăхия юхăтлăт. Щăлта дыв тохтўрăтн яма нух вантдыйт. Елды кăщайт дыв пидэла путăртлăт,

мосты верăт олăңан иньшăслăт паушаверлăт, пăлтаплы муй ѳнтѳ тăм айлатёх. Щи юпийн пухăт арсыр армия тăхет кўтн ортдыйт. Кашăң тăхи кăща пириум ёх пидă тэса путăртлăт па иньшăслăт, лăнхалăт муй ѳнтѳ дыв хушела служитты. Ёхăт дыв йилуп дѳмăтсукхн, детутн мăдыт па щăлта пухăт мосты тăхета кит-ты пура лавăлдăт.

Шив юхăтмев пурайн щăта рэпитты хуятăт «День призывника» емăнхăтла дэщăтыйлсăт. Мосл лупты, тăм Рос-

сия мўвтел емăнхăтл Ас потты тыдăш 15-митн постăлы. Кăща хё мўнева путăртăс, муй ширн ши хăтл мăнд. Ши хăтлăн айлат ёх хушă ѳнкет-ашет, дыв рѳтлад мойна юхтыйллăт па арсыр емăщ верăт дэщăтдыйт. Вудан Отечественной лăлн, тăм йисн вѳлум лăлятн лăлясум ёх пидă вѳйтантупсы вѳлдял, «Мет ям армияя вохты хуят» кăсупсы верды, еплăң пăсан па етн ариты-як-ты хот дэщăтды.

А. Еремеев ай тэс, муй ширн казакăт ар-мияя мăнты ёха нѳтлăт. Ши олăңан округ правитель-ства ёх дыв эвăлтѳла нѳтупсы вохсăт. Вантѳ, ям арат ол юхды округ военкомат хушă итѳх офицерăт йира вўсийт, ширн армияя вўты пу-райн казакăт рѳпитты вохсийт. Округ вѳндтăты па айлат ёх верăт тѳты департамент, Обь-Иртышской казак мир тăхи па округ военкомат хот кăщайт кўтѳлн ияха рѳпитты пăты «Кашаш-ты непекăн» ёш посăт пунсăт. Щит пăты тăм айлат ёх акатты хотн кăт казак хѳйңан рѳпитлăңан па нѳтлăңан айлат ёх Россия мўв Армияя кит-ты. Кашăң алăңсăхат

хѳйңан айлат пухăт пидă ѳрăна-кѳсăна йиты пăты зарядка верлăт, етн пу-райн итѳх хуятăт Тѳрум хотн пойкищăлăт. Хуятат перна пос пунты лăнхалăт ки, имухты Тѳрум хот эвăлт пѳп ики вохды. Щăта вѳлмев мăр и пух перна пос пунăс. Сергей Коваленко лупăс, хуты казак хѳйңан шеңк яма нѳтлăңан.

Ма иньшăссум, уш вѳл муй ѳнтѳ, муйкем арат шуши мир айлат ёх ар-мияя мăнд. С. Ковален-ко лупăс, хуты щимăщ рѳпата дыв ѳн тѳлăт, арсыр мир пухăт ияха хăншман вѳлдăт. Дыв тѳп атѳлт нух хăншлăт, муйсăр тăхета пухăт китлыйт.

Сергей Борисович ясăң ширн, Югра мўв айлат пухăт арсыр тăхета тѳдыйт. Ин уша йис, мет ар хуят Новосибирск, Елань па па вошăта мăндăт. Ши тумпийн кашăң ол 15 хуят Россия мўв прези-дент полк хушă служитты тѳдыйт, 40 хуят – воздушно-десантной тăхета, 25 хуят – немасыя тăхета па космической войскайта. С. Коваленко лупăс, пухăт лăнхалăт ям тăхетн слу-житты. Кăщайт дывела луплăт, тăм йисн армия тăхет иса яма дэщăтман вѳлдăт.

Людмила ШУЛЬГИНА

Мўвăт-йиңкăт лавăлды олăңан лупсăт

Ас потты тыдăш 19-мит хăтăлн Ёмвош окру-гев кăщайт ияха актăшум хуятăт елпийн мўвăт-йиңкăт лавăлды верăт олăңан айкелдт тѳсăт.

Округев кăща лăңкăр хё Геннадий Бухтин ши емăнхăтл пăта лупăс:

– Мўвăт-йиңкăт лавăлды вер, рўш ширн «Спаси и сохрани» немуп акция, щит вудан вер. Щит пăта окру-гев мўвăт, йиңкăт па вѳнтăт тăм юхи хăшум олăтн ямашăк тăйты питсийт. Тѳп тѳнял одн тăмăщ емăнхăтлăт 37 хон пелкăтн версийт, Россия мўв 64 арсыр

тăхетн дыв ишиты шеңк сăмăна мăнсăт. Югра мўвев ай кѳртăтн па вѳн вошăтн сыр-сыр нампăр па нѳнхăл эвăлт ар мўв сыстамтăсы. Щитумпийн миллион мултас йилпа енўмты вѳнтѳюх омăссы. Нѳмăстемн, увăс мўвев па тăта вѳлды хуятăт пăта – щит шеңк мосты вер.

Лўв ясăңдал юпийн Ёмвош округев мўвăт-йиңкăт лавăлды тăхи кăща хё **Сергей Пикун**

тăмиты путăртăс:

– 12 олмăр мўн мўвевн «Спаси и сохрани» немуп емăнхăтлăт мăндăт. Ши ол мăр мўн Югра мўвевн ишипă мўвăт, йиңкăт па вѳнтăт ямашăк лавăлды питсийт. Мўв илпи таш кăншты хуятăт, катра иты, дѳваса нефть ѳн шошумлăт. Кашăң вер дыв рѳпитты тăхилалн вантман па артадуман тăйлăт. Ши верăт тум-пийн тăм йисн дыв по-путной нефтяной газ катăлды машинайт мўв вуй нух ѳмăрты тăхет хуши версăт, щит пăта газ

ишиты арсыр дывела мо-сты арсыр верăта дэщăтты питсăт. Юхи хăшум олăтн округев мўвăт, йиңкăт па вѳнтăт сыстамшăка йисăт па кашăң хăннех вѳлды шира – щит шеңк ям вер.

Ювѳлăңан Ёмвош окру-гев мўвăт-йиңкăт лавăлды тăхи кăща лăңкăр не **Ла-риса Круглова** лупăс, хуты 2015-мит одн дыв хушела рѳпитты ёх «Йиңк вѳлупсы пăта» немуп хăтлăт дэщăтты питлăт па арсыр тăхетн йиңк сыста-мăт йиты олăңан айкелдт тѳты вўтыщăлăт.

Владимир ЕНОВ

ВҮДЫ ДАВАЛТЫ ХЭ ДАВАРТ ВЭЛУПСЫ

Ханты хэ Тихон Галактионович Айпин сема питәс 1957-мит одн Нижневартовской районән вэнт шушийн. Щит Варьюхан кэрт эвәлт 50 километра вүшн вәд.

Щәта ай пура оддал мәнсәт. Вэндтыйлды пурая йис. Тихон па нявремәт иты Аган воша тәсы, шәта интернат вәс. Тәп вет класс етшуптәс. Ащел әнтәма йис, юдн әңкеда нётты мосәс. Щит пәты Тихон елды вэндтыйлды ән мәнәс.

Айлат пураедн тәм ханты хэ Новооганск вошн 15-кем одмәр вэнтәт давалтыхәя рәпитәс. Ими тәс, дын хәлум няврем енмәдсәңн. Щәлта 1997-мит одн имед кәшаңа па

әнтәма йис. Метай пухәна ши пурайн тәп 4 од вәс. Тихон Галактионович атәлт нявремәт енмәдты питәс, рәпатайд такды хәшәс, вантэ, ай пушхиел давалман па тәса вант-ман тайты мосәс. 1998-мит одн дүв па ими тәс, щит Зоя Ивановна Покачева, дүв ши пурайн шеңк нётәс атәлт хәннехәя. Ин 16 ода йис, хуты дыв ияха вэнт шушийн вәлдәңн, вүдәт давалдәңн. Вера эвел икия мәнәс, интәм дүв опраш немәд Айпи-

на, Артем пухәд армия эвәлт юхтәс. Вән пухәд әнтәма йис.

Тихон Галактионович имед пида ванкүтды Варьюхан кэрта юхтыйлдәңн,

шәта вәдты хот тайлдәңн. Вүлең ёх кәсупсыя яңхләңн па ёх пида кәсләңн.

Надежда НОВЫЮХОВА

Вэнт шушетн рүтьщәты вер нух адумл

Нижневартовской район Варьюхан кэрта яңхмемн ма вүды давалты хэ Виталий Егорович Казамкин пида вәтаңа йисум. Дүв мәнәма вәлупсәд оләңн путәртәс. Тәм хә дәңхәд рәт мұвалдн рүтьщәты вер нух адумты.

Виталий Егорович Казамкин вэнт шушийн 1974-мит одн сема питәс. Аңкел-ащел Егор Андреевич па Екатерина Константиновна

Казамкиннән ин вэнты вүды давалман вэнт шушийн вәлдәңн.

Виталий Егорович имед Нэля Владимировна пида хәлум няврем

енмәдтләңн. Ин дыв әшколайн вэндтыйлдәт, щит пәты әңкел-ащел тәд мәр Варьюхан кэртән вәлдәңн. Виталий Казамкин имед пида вэнт шушелдн мойң ёх пәты рүтьщәты хәр версәңн. Щәта дыведа вандтәднән, хутыса хәнтәт вәлдәт, шуши мир летутн лапәтләңн, вүды әхәдн па «буран» тўтәң хопн тәтъялдәңн, хўд вәдпәсләты мойң ёх пида яңхләт. Елды Виталий Егорович вэнт шушелдн мойң ёх пәты хотәт омәсты дәңхәд. Интәм щәта шимд хот вәд, щит пәты мойң ёх хәтл мәрә тәп вохәнтдыт. Вэнт шушел Варьюхан кэрт эвәлт 30 километра вүшн вәд. Мосл лупты, хуты шив мойңа яңхләт әнтә тәп Нижневартовской районән вәдты мир, па хон пеләк мұв эвәлт мойң хуятәт ищи юхтыйлдәт.

Виталий Казамкин Ём-вошн Югра мұв кәша не мойлупсы вухәт холумтты

щира кәсупсыя мосты непекәт китл. Алпа, ши кәсупсыя дүв нух питл па мойлупсы вухәтн вэнт шушелдн аршәк йилуп хот омәсд па дүв хушеда аршәк мойң ёх юхәтты питләт.

Мосл лупты, дүң пурайн Нижневартовской районән вэнт хәр тўтн лесы. Виталий Егорович лупәс, хуты дүв вэнт шушел яма давалдәсәд, дәдн щит тўтн ад лавемәсы. Вантэ, итәх хәнтәт вэнт шушидалиса тўтн ёссыт.

Виталий Егорович нядкәм од мәр па вүды давалты ёх пида вүлең әхләтн кәсәд. Дүв дәңхәд вән пәмәшипа лупты шимәщ кәсупсәт верәнтты ёха. Вантэ, шив айлат ёх ищи юхтыйлдәт, щит ям, рәт мұвевн вүды давалты вер елды тәты мосл.

Надежда РАГИМОВА

Айкелӑт лӑщӑтты хуятӑт Х-мит вӑйтӑнтупсы

Ас потты тылӑшн 20-21-мит хӑтлӑҗӑн Ӑмвош КТЦ «Югра-Классик» хотн «Информационный мир Югры» немпи Х-мит вандтупсы мӑнӑс. Тыв Россия мӑв вӑн вошӑт па округев дуваттыҗн районӑт, вошӑт эвӑлт хӑлум соткем айкел кӑншты па хӑншты хӑннехӑйт юхтыҗлдсӑт.

Сырыя ӑктӑшум айкел ӑкӑтты ӑх пӑты «Роль СМИ в социальном самочувствии населения» немпи мирхот лӑщӑтсы. Тӑта Юграмӑв губернатор ими Наталья Комарова, Общероссийской народной тӑхия лӑнум хуят, «Эксперт» журнал кӑща ики Валерий Фадеев, Россия мӑв дуваттыҗн общественной палатаҗн рӑпитты ики, политической верӑт вӑнтман тӑйты хӑ Сергей Марков, «ОПОРА России» тӑхия лӑнум ики Александр Точенов па Ӑмвош округев писатель ики Сергей Козлов ӑктӑшум хуятӑт пида путӑртсӑт, муй пӑты айкел лӑщӑтты вер мира мосл.

Кӑт мултӑс шос мӑр ӑктӑшум мир путӑртсӑт, муй ширн ай вошӑтн, ай кӑртӑтн рӑпитты айкел

лӑщӑтты ӑх рӑпитлӑт. Хутыса дыв кӑщайдал олӑҗӑн айт тӑдӑт па хутыса арсыр мир ши верӑт олӑҗӑн нӑмӑслӑт.

Ши тумпийн иньшӑссы, муй пӑты вӑлты хотӑт йилпатты вера мира йилуп ширн вух сухуптӑты мосл. Юхды лупсы, хуты итӑх хуята ши поступсы мӑстӑс, тӑх хӑннехуятӑт ӑн лӑҗхалӑт ши вера вух мӑты. Вӑнтӑ, Россия мӑв дуваттыҗн 2014-мит ол вӑш эвӑлт хотӑт йилпатты рӑпата пӑты ӑнтӑ тӑп правительства ӑх вух есӑлты питлӑт – лӑв сӑттӑда хот тӑйты хӑннехӑ ши вер пӑты ищи кашӑҗ тылӑш вух сухуптӑты питл. Югра мӑвн шимӑш поступсы 2014-мит олн Аснопӑтты тылӑшн хӑлумӑҗ ол елды пелды лӑщӑтсы.

Кӑща ӑх путӑртлӑт

Шив округев хӑваттыҗн хӑт шурӑс ярсот хӑлум хот нух хӑншсы. Мосӑҗ, ши пурайн ар нартупӑҗ хотӑтн вӑлты мир вӑлты хотӑт шавиман тӑйты питлӑт.

Ши тумпийн В. Фадеев путӑртӑс, хуты шеҗк ям вӑс лӑдн, айкелӑт лӑщӑтты ӑх пӑты шимӑш тӑхет лӑщӑтсыҗт ки, хута дыв ӑнтӑ тӑп айкел ӑкӑтты вер вӑнтман ӑт тӑйсӑт, мет олӑҗ вер – лӑдн айкел лӑщӑтты тӑхи кӑща хӑннехӑ мирн ӑт пирисы.

Югра мув губернатор ими Н. Комарова лупӑс, хуты мӑнева мосл шимӑш айкел ӑкӑтты хуятӑт вӑндтӑты, мӑта ӑх округевн вӑлты мира тӑса па тӑҗширӑҗа ай павӑтты ат веритсӑт. Муйсӑр ширӑт тӑм верӑта мослӑт, Югра мӑв кӑщайт иса нӑтлӑт.

Юволӑҗӑн Ӑмвош округев кӑща не лупӑс, хуты айкелӑт лӑщӑтты ӑх рӑпата эвӑлт елды вӑлупсы мӑнд. Вӑнтӑ, муй ширн дыв мира айкелӑт путӑртлӑт, ши нумӑсн мир елды вӑлты питл. Шит пӑты мосл, лӑдн айкелӑт кӑншты ӑх непекаҗа па нумсӑҗа ат вӑсӑт.

К и м и т х ӑ т ӑ л җ н

арсыр секцияҗт рӑпитсӑт. Москва вош межӑтнической гильдия кӑща ими **Маргарита Лянге** ӑктӑшум айкелӑт ӑкӑтты хӑннехуята путӑртӑс, муй ширн мосдарсыр мирӑт олӑҗӑн хӑншты, лӑдн мир кӑтӑдн лӑхсӑҗа па сӑмӑҗа ат вӑсӑт.

Ши тумпийн итӑх айкел лӑщӑтты ӑх Ӑмвош района тӑтлӑсыҗт. Шӑта вандтӑсы, муй ширн «Богдашка» немпи хот войт енмӑлты тӑхи рӑпитл. Шӑлта Югра мӑв хӑл лӑщӑтты тӑхия па ОАО «Агрофирма», мӑта ут Ярки кӑртӑн вӑл. Тӑта мӑвн сыр-сыр детутӑт енмӑлты вӑн тӑхи рӑпитл.

Етн педа айкелӑт лӑщӑтты хуятӑт пӑты етнхотверсы. Нарӑсты па ариты вер тумпийн тӑта арсыр ишӑк непекаҗ па мевл посӑт мет яма 2014 – мит олн айкел верты ӑха мойлӑсыҗт.

Мет вудаҗ мойлупсы «Легенда журналистики Югры» **Валерий Белобородов** ӑша павтӑс. Лӑв нядӑҗ ол мултӑс айкелӑт лӑщӑтты хуята рӑпитӑс.

Ирина САМСОНОВА

«Хӑнты-мансӑҗ» па «Луима сӑрипос» хуҗи рӑпитты ӑх

Нявремәт хурәт хәншты вәндтәл

Шәншвош кәртән Манстәр районән ар од мәр кўтуп ашколайн вәдты нявремәт арсыр хурамәң хурәт непек хуши хәншты рўш неңән Ольга Ивановна Петрукн вәндтуман тайдыт. Шив айкеләт әкәтты ширн яңхмемн, ма дўв пиләда немасыя вәйтантыйлдсум па рәпатайл оләңән иньшәссем.

– Ольга Ивановна, муй ширн нәң Шәншвош кәртәң ашколайн рәпитты питсән па муйсәр тәхийн ши едпийн хурәт хәншты вәндтыйлдсән?

– Ма тәм Шәншвош ашколайн 18-мит од мәр иса хурәт хәншты арсыр нявремәтвәндтәлүм. Тәм ай кәртән сема питсум, енўмсум па ищиты ашколая вәндтыйлдты яңхсум. Сырыя мәнум оләтн кўш хәнтәт муй рўшәт па нум мўв рўшәт мўң кўтәвн иса вешката па тўңширәна вәсўв па сыр-сыртахетнрәпитсўв.

– Ашкола етшупту-мен юпийн па муйсәр вера нәң вәндтыйлдты мәнсән?

– Кўтуп ашколаем 1970-мит одн етшуптәсем па ши юпийн фармацевт не ширн медицинской институтн 1975-мит од вўш вәнты немасыя нумсем питум ширн вәндтыйлдсум. Шәлдта Новосибирсквошнар одмәр вәсум па рәпитсум. Әхәт юхды Шәншвоша вәдты юхәтсум.

– Ольга Ивановна, мата одн нәң тәм кәртәнән нявремәт

вәндтәты неңәрәпитты питсән?

– Ма сырыя Нягань воша касәдсум, шәта ямкем арәт од мәр вәсум па рәпитсум. Тәп еша вәдман Шәншвоша юхәтты нумәс версум. Вантә, әңкем-әщем китумтак пиршамасыйңән па ивевн мәшитты питсәңән. Дыведа нәтупсы мосәс па щит пәта ма хәскем од юхды пелә юхи дыв хушәла ши юхәтсум.

– Муй пәта нәң, тохтүр не щира вәндтыйлдүм хәннехә, хурәт хәншты вўянтсән па ашколая яңхты нявремәт шимәш вера вәндтәлән?

– Ма ай пураем вўшәт эвәлт арсыр хурәт шеңк сәмәңа хәншты вер тайсум. Ашколайн вәндтыйлдмемн, арсыр урокәтн ищиты хурәт хәншсум. Хәншты юхем па непекем вәлупсем хўват иса ешн тайсем. Арсыр хәннехә венш хурасәт немасыя версум. Ма нәмәстемн, хәннехуятәт вәдты-холты ширәт муй нумсәт ищипа веншлохетл хуши яма артадәты муй вантты рәхл.

– Ольга Ивановна, ма тәм ашкола хот йитәтн нәң верум хурдән вантсум па щит пәта нәңен иньшәсты вўтыщийлдүм, муй пәта ар пеләк нәң хәнты әхлўв оләңән хурәт хәншдән?

– Ма, вантә, айтедн хәнты хуятәт кўтн вәсум па енўмсум. Шуши мир вәдты-холты ширәт мәнема шеңк әмшәт па вера хурасәңа мәнләт. Щит пәта ма дыв эвәлтәла

ям ар хур хәншсум.

– Тәм юхи хәшүм оләтн нәң муйсәр классәтн вәндтыйлдты нявремәт пилә рәпитлән?

– Ма иса оләңмит па яртъяңмит классәт вўш вәнәт пухәт па эвет арсыр хурәт хәншты вәндтәлүм. Мўң хушәва итәх нявремәта шеңк әмәш па ям хур верты па итәх пух муй эви ән ләңхәләт шимәш вера катләсты. Щит пәта ма ләңхәлүм щиты лупты, хути итәх хәннехә тәрүм

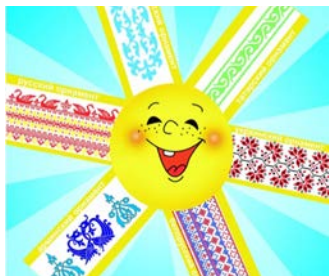
эвәлт ям арат ушән-сашәң мәды, кимит утәт па щит такды вәлдәт. Тәм мўвевн, вантә, арсыр хәннехуятәт вәлдәт. Мўң рәпатаев па шимәш, хути муйарат веритлўв, щиты дывелкўш ям хурәт хәншты, кўш па сыр-сыр ям верәта нявремәт елды вәндтәты мосл.

– Пәмәщипа, нәңена Ольга Ивановна, тәм айкелдән пәта! Па яма вәда!

Владимир
НОСКИН

Мӱң – и мӱвн вӑлды мир

Тӑм ванӑн Нефтеюганск вошн «Мӱң и нумӑсн вӑлды мир» немпи етшуптум арӑң-якӑн вӑйтантупсы оӑӑӑн путӑртсы.

Югра мӱвн вӑлды няӑӑӑн шӑкӑщты нявремӑт хӑлум номинация ширн кӱтӑдн кӑссӑт: «Увӑс

мир кӑсупсӑт», «Арӑңг-якӑн вер» па «Ма олӑемӑн путӑртты вер».

А р т ӑ щ т ы ё х а славянской, тюркской, кавказской па шуши м и р ӑ т к у л ь т у р а верат адьсы. Кӑсупсы етшуптум юпийн «Ма олӑемӑн путӑртты вер» номинациян оӑӑӑмит тӑхия «Светозар», кимит тӑхия «Радуга» па хӑдмит тӑхия «Северяночка» па

«Лучик» немпи шӑкӑщты нявремӑт тӑйты хотӑт пӑтсӑт.

«Арӑң-якӑн вер» номинациян 63 рӑпата ванлтӑсы. «Светозар» нявремӑт вантман тӑйты тӑхия оӑӑӑмит степень пӑты 12 ишӑк непеӑ ёша павтӑс. «Аистенок» па «Северяночка» ишчимӑщ хотӑӑӑн и мойдупсы катлуптӑсӑӑн. Кимит тӑхия «Светозар», «Радуга», «Аистенок» па «Лучик» хотӑтн вӑлды нявремӑт пӑтсӑт.

Х ӑ д м и т т ӑ х и

«Светозар» па «Радуга» хотӑӑӑн вӑлды пушхиет вӑсӑт.

«Увӑс мир кӑсупсӑт» н о м и н а ц и я щ и р н оӑӑӑмит тӑхия «Светозар» немпи тӑхия вӑс, кимит – «Аистенок» па хӑдмит – «Радуга» пушхиет вантман тӑйты тӑхия ёша павтӑсӑт.

Нух пӑтум нявремӑт ишӑк непеӑтн па арсыр мойдупсӑтн катлуптӑсӑйт.

**Хӑнты ясӑна тулмащтӑс
Ирина САМСОНОВА**

Одум давӑлды пос версӑв

Ас потты тыдӑщ 16-митн мин «Хӑнты ясӑн» газетӑин рӑпитты кӑтӑӑн, щит Ирина Самсонова па Людмила Спирыкова, Ёмвошӑӑ «Ньюдьюх» немпи шӑкӑщты нявремӑт вӑлды хота яӑхсумн.

Щӑта эвет-пухӑт вӑндтасмӑн, муй ширн «Лӱк» одум давӑлды пос пӑда хот пӑтӑра эхӑтты еӑта сух верты мосл.

Сыры нявремӑта путӑртсумн, муй лӱк вой хӑнши хӑнтӑт пӑты постӑл. Лӱк хӑнши – щит одум давӑлды пос.

Арсыр луват пухӑта па эвета лӱк хурас ёнтты шеӑк ӑмӑщ вӑс. Итӑх нявремӑта давӑрт вӑс йинтуп катӑлды, сӑкн

ёнтты, вантӑ, щимӑщ рӑпата пӑкман верты мосл. Нявремӑт лупсӑт, хути айдтыева щит ёнтты етшӑлдӑт па удты нӱры пӱӑӑдн хот пӑтӑра нух эхӑтлдӑт, дӑдн лӱк пос одумлад ат давӑдс.

Вӑйтантупсӑйн мин дыведа хӑнты нявремӑт пӑты етты «Хӑтдые» немпи журнал оӑӑӑн путӑртсумн.

Ювоӑӑӑн эвет-пухӑт мин па пӱш мойӑа юхӑтты

вохсӑймӑн, дӑдн елды дывед пасыр вера ат

вӑндтасмӑн.

Людмила СПИРЯКОВА

Кәт емәңхәтл порийл

Ас потты тыдәш 17-мит хәтәдн «Галерея-мастерская художника Г.С. Райшева» немуп хотн ар мир әктәшсәт, хута дыв ям вўща ясаң Геннадий Степанович Райшева лупсәт па лўведа мойлупсәт, мевәд посәт па аня лыптәт мойдәсәт. Щиты дыв одюпн хурәт хәншты ики сема питум хәтл постәсәт. Вантә, Ас потты тыдәшн дўв 80 ола йис, щәлта ветьяң ол мәр одюпн хурәт хәншәл.

Геннадий Степанович Райшев 1934-мит одн Сивохрап немуп кәртән Сәрханл районән сема питәс. Ащел хәнты хә вәс, әңкел рўш. Вулаң Отечественной ладь юпийн лўв Сәрханлән әшколайн вәндтыләс, щи юпийн 1959-мит одн Ленинград вошн А.И. Герцен немуп институт етшуптәс. Щәдсаты Карпинск воша касләс, 1998-мит одн Ёмвоша вәдты вохсы па интум вәнты щәта вәл. Ветьяң ол мәр ям хурәт хәншәл пәты Геннадий Райшев арсыр ишәкты немн мәсы: «Российская Академия Художеств» тахи член-корреспондент, Россия заслуженной художник, Карпинск па Ёмвош округ вулаң хәннехә. Щәлта арсыр мевәд посәт тәйл: «Звезда утренней зари», «За служение искусству» па пасыр утәт.

пәты интум лўведа щел вухәңхә акань мойдәлүм, ләдн щитн аршәк хўд еша павәтты ат нәтсы. Щәлта ләңхәлүм лупты, хәнты ма Геннадий Райшев хурәт оләңән киникайт эвәлт уша версум. Итәх пурайн, хән тыштуман омәслүм, хурәң киника еша вўдүм па Геннадий Степанович хурәт вантман нумсем па лыпем имухты яма йилд.

Москва эвәлт Г. Райшев 80-мит ола ювум хәтәда Российской Академия художеств эвәлт Маргарита Хабарова па Россия художникәт Союз эвәлт Ольга Прошкина немасыя юхтылдсәңән. М. Хабарова лупәс, Академия художеств кәща Зураб Церетели Шува-лов немуп мевәд пос Геннадий Степановича мевәтты пәты китәс. Щәлта щи тахи эвәлт ям

вўща яснуп непек хәнты хәя катлуптәс. Мосл лупты, щитәт тухәдпи З. Церетели пәщта хўват вўща яснуп непек китәс па етн-хотн щиут Геннадий Райшева лўңәтсы. О. Прошкина художникәт Союз эвәлт сорни мевәд пос Г. Райшева мевтәс. Щи тумпи Ёмвош вухәң хот эвәлт лўв мойлупсийн катлуптәсы, щәлта Ёмвош художникәт тахи, ди-зайн па прикладной искусства немуп хот эвәлт Василиса Портнова па Наталья Лозовая вўща ясаң лўведа лупсәңән па мойлупсы мойдәсәңән.

Етнхота әктәшүм мира Геннадий Райшев юхды лупәс: «Катра йис вўш эвәлт тәта хәнтәт вәдләт, әхәт нўм мўв мир тыв касәлсәт па тәта шушмәшсәт. Щит пәты рәтнайлам күтн хәнтәт, рўшәт, цыганәт вәдләт па вәдтем нәпәт хәнты, рўш әх хура хәншләлдам. Юхи хәшүм оләтн ай пура, вәна ювум вәлупсы па пирща ювум оләт оләңән хурәт хәншсум. Щитләм «Детство. Зрелость. Мудрость» немн альшәдйит. Вәдтемн муй пәты питы хәрәп ольпәтн хурәтиса ән хәншлүм? Ма щиремн, хурәтн вәлупсәв тәп хурамәң па вәщәң ат вәд».

Етнхоткультурадепартамент кәща не Надежда Казначеева пўншәс: «Вәлтад нәпәт Геннадий Райшев мир пәты ар хурамәң хур хәншәс. Мўң интум юрашлўв – одюпн хәншты хәев хурамәң йилуп хот тәйл, хута нуви тәрумн вәдты мира мосты хурлад нух шавиман вәдләт. Вән пәмәщипа нәңена, Геннадий Степанович, тәдаң ешн па тәдаң күрн хўв нәпәт, хўв йис вәда!». Щи юпийн округ дума депутатәт

эвәлт Игорь Ширманов ар хурасуп мойлупсәт па ишәкты непек художника мойлуптәс па лупәс: «Сема питум хәтләнән дума депутатәт нәңена вән вўща ясаң китләт па ләңхәләт, ләдн тумта-ка хўв нәпәт ат вәдлән. Нәң вәлупсән па хурәт хәншты верен Югра па мўв илпи мира шеңк әмшә хойман вәдләт.

Мосл лупты, хурәт хәншты тухәдпи Геннадий Степанович хўд вәдпәсләты сәмәң, щит

Реональда Ользина вәрум хурәң

Вэн рэпата верӑс

Нуви сӑнхум район Поднавӑт вош ӑшколайн 50-кэм ол Надежда Георгиевна Максименко рэпитл. Ши эвӑлт 40-кэм ол лӑв нывремӑт рӑщ ясӑна па литература вӑндтӑс. Интӑм лӑв «Поиск» немпи краеведческой кружок ух неца вӑл, нывремӑт пида Поднавӑт вош па ӑшкола олӑнн научной непекаӑт хӑншлӑт.

Надежда Георгиевна ӑшколайн музей пӑншӑс. Хутыса лӑв щит верӑс, мӑнема ясӑн тӑс. «Ма нывремӑт рӑщ ясӑна па литература вӑндтумемн уша версум, хуты арсыр кӑсупсӑта научной непекаӑт кит-ты мосл. Олӑнн мӑн нывремӑт пида кӑртӑн мир хӑват янхты пӑтсӑв па иньшӑсты, муй лыв вӑлӑт йис пура вӑлупсы олӑнн. Кашӑн ныврема мосты тема мӑсум. Шеӑк лӑнхасум, лӑнн Поднавӑт кӑртӑв йис вӑлупсы олӑнн непекаӑт ат хӑншсыйт. Нывремӑта иса нӑтсум. Арсыр кӑсупсӑта непекаӑт китыйлсӑлӑв, ар пӑш нух пӑтыйлсӑв. Нывремӑта ищи ши вер ӑмӑш вӑс. Щӑлта ӑшколаевн мӑн хот йитн мӑсыюв, щиты музей версӑв. Мӑн мосты айкедӑт кӑншман арсыр архив хотӑтн рэпитсӑв, щит Сӑмӑтвошн, Нуви сӑнхум вошн, Ёмвошн, Тюменян, Пуднавӑт, Москва хон вошевн», — лупӑс Надежда Георгиевна. Интӑм Поднавӑт ӑшколайн кӑтхот йит музей щира версы. Мӑнум 2013-мит олн Ёмвош эвӑлт щив комиссия ӑх юхтыйлсӑт, интӑм ши му-

зей паспорт непекаӑт тӑйл.

Нывремӑт ши арӑт ол мӑр ар непекаӑт Поднавӑт вош па ӑшкола олӑнн хӑншсӑт. Ши непекаӑт хӑват Надежда Георгиевна кӑт киника лӑщӑтӑс, щит «Живые помнят о вас» па «Полноват. Вехи истории». Нывремӑт ар ишӑк непекаӑт тӑйлӑт. Лыв районной, окружной, федеральной па международной кӑсупсӑтн кӑссӑт. Мет ям ясӑнӑт мосл лупты нумсӑн эвие Екатерина Фечера олӑнн. Лӑв 2012-мит олн «Шаг в будущее» немпи XVII окружной научной мирхотн олӑнмит тӑхихолумтӑс, «Полноват — спецпереселенческий поселок Югры» непекаӑт хӑншӑс. Щӑлта ши непекаӑт пида лӑв всероссийской форум мирхота мӑнӑс па щӑта ищи олӑнмит тӑхи вӑс. Ши юпийн Катя вӑн научной мевӑд посн катлуптӑсы.

Музей хот йита лунмемн ма шивалӑсум Поднавӑт вош ӑшкола олӑнн ар непекаӑт, щит хот пӑтрӑтн эхӑтман па пӑсана пунман вӑлӑт. Архивнепекаӑтхӑват 1714-мит олн щӑта олӑнмит церковьхотомӑссы, 1914-митн щӑта ши церковно-приходской ӑшкола

пӑншсы. Надежда Георгиевна лупӑл, хуты ши ол эвӑлт кӑт лӑнӑтты, тӑм олн Поднавӑт ӑшкола 100 тӑда йис. Тӑм ӑшколайн вулаӑн ученой ӑх рэпитсӑнн, щит Н.И. Терешкин, Ю.Н. Русская. 1935-мит олн Поднавӑт вош вулаӑн ученой В. Штейниц юхтылӑс пакӑртӑн мирхӑншӑс. Ши пурайнтӑп-тӑп хӑнтыал-фавит лӑщӑтман вӑс. Ши ӑшколайн вӑндтыйлсӑт округевн яма вӑты ӑх Е.М. Сагандукова В.М. Куриков, Е.А. Немысова, Ю.Г. Гришкин, А.И. Райшев, С.Н. Молданов, Т.Р. Пятникова, Р.К. Слепенкова па па ӑх. «Галерея поколений» стенд хуца нывремиет 27 рӑт ӑх олӑнн хӑншсӑт, щит ши ӑх, хуйтат тӑм ӑшкола етшуптӑсӑт, аӑкаӑкет, аӑкет-ащет, нывремлӑд, хилыдал.

Па хот йитн нывремӑт Поднавӑт вош йис вӑлупсы олӑнн мосты пурмӑсӑт

па непекаӑт ӑкӑтсӑт. Ар непекаӑт лыв Вулаӑн Отчественной лӑдн лӑласум ӑх, ши лавӑрт пурайн рэпитум ӑх олӑнн хӑншсӑт. Щӑта Поднавӑт вош пӑты ар ям вер верум ӑх олӑнн вандтупсӑт шивалӑты рӑхл. И хот йитн шуши мир пурмӑсӑт эхӑтман вӑлӑт, итӑх утӑт XVIII-мит нӑпӑтн версыйт. Щит щӑшкан сӑхӑт, ернасӑт, вейт, тӑтшӑнӑт, ӑнтупкедӑт, хӑншум хурӑт, сӑсӑт па па пурмӑсӑт.

Мосл лупты, хуты Надежда Георгиевна Максименко округевн вулаӑн рӑпата верл, мӑн мӑвев история ӑкӑтл па ши ям вера пушхиет вӑндтӑл. 2013-мит олн лӑв округ кӑща неӑнн Н. Комаровайн Почетной ишӑк непекаӑн катлуптӑсы. Лӑведа мосл лупты вӑн пӑмашипа ши вулаӑн рӑпатайл пӑты.

Надежда НОВЫХОВА

Сергей Николаевич Терёшкин 60 ода йис

Там ванан ай тахет потты тыдәш 23-мит хәтлән увас мир учёный хә Сергей Николаевич Терёшкин 60 ода йис.

Сергей ай тахет потты тыдәш 23-мит хәтлән 1954-мит одн Ленинград вошн сема питәс. Ашкола етшуптумадюпийн вулаң ханты учёный хә Николай Иванович Терёшкин ащел пәнт-әш пирийс. Щирн 1975-мит одн А.И. Герцен немпи государственной пединститута яма экзаменәт мәс. 1980-мит одн вурты диплом ёша холумтәс па рўш ясәңа, литература, вухадь ясәңа па Увас мирәт литературая вәндтәты хәя йис. 1981-мит одн аспирантурайн вәндтәйтты питәс. Щи одәт мәр Кольской полуостров саами мир хуца ванкүтды яңхәс, йис путрәт, моньшәт па арсыр йис ясәңәт әкәттәт питәс. Щи пурайн па хон пеләк Норвегия мўв увас саамской ясәң дерамтты питәс. 2002-мит одн «Йо-каньгский диалект саамского языка» немпи дис-

сертация научной неpek хәншәс па филологической наукайт кандидата йис.

1981-мит од вўш эвәлт па там пура вәнты Увас мирәтинститутн айдатәх саамской ясәңа вәндтәд. Щи тумпийн немасыя программайт хәншәс, муйширсаамскойясәңа, йис путрәт, моньшәт па Увас мирәт литературая тәса вәндтәты мосд. Сергей Николаевич ясәңәт дерәмтты, этнокультурология одаңан ар научной статьяйт хәншәс, щитухалпи Увас мирәт литература киникайт пәты рецензияйт дәшәтәс. Щиты Галина Алексеевна Обатинайн дәшәтум «Хрестоматия» киника пәты неpek хәншәс. Арсыр научной мирхотәтн статьяйт дўңәтд. Ар од мәр Увас мир айдат әх күтн кәсәңа-әрәңа йити пәты рәпәтәтәд. Щи тумпийн айдат хуятәт ар-

сыр кәсупсәта па Батуми вошәң рўтышәты тәхия тәтдәслә.

Интәм Сергей Николаевич уральской ясәңәт, йис путрәт па Увас мирәт литература кафедра доцента вәд. Увас мирәт лекшитты вер одаңан уша верд па Санкт-Петербург вошн «Возрождение» немпи тәхи кәшәя вәд. Лўв па хон пеләк Литва, Эстония, Германия па Финляндия мўвәтн вәйтды.

Щимәш нумсәң хәнты ики мўң тайлўв. Ай тахет

потты тыдәш 23-мит хәтлән Увас мирәтинститутн рәпитты вәндтәты әх па айдат әх Сергей Николаевича ар ям ясәңәт лупсәт па мойлупсәт мойдәсәт.

Ешәк Сергей Николаевич, сема питум хәтлән пила! Елды ишиты яма увас мирәт айдат әх вәндга! Уяңа-пишәңа, хўв йис нәпәт вәда!

Зоя РЯБЧИКОВА

Хәнты ясәңа тулмаштәс Людмила СПИРЯКОВА

Хўв пәнта мәнәс

Там ванан Ас потты тыдәш 26-мит хәтлән Сәрханл вошн Ольга Ивановна Щербакова

антәма йис.

Ольга Щербакова 1954-мит одн Ай тахет потты тыдәш 10-митн сема питәс. Лўв әралн 1991-мит одн Сәрханл вошн «Югра дьлднуптәты» тәхи версы. 1995-мит одн щитәхи мирхотн увас мир культура тәхи дәшәттә нумәс версәт. Кәшә неңа щәта Ольга Ивановна пи-
рисы.

1995-мит одн лўв әрәдн «Аснә» ариты тәхи пўншсы. Еша әхәтшәк лўв әрәдн нявремәт пәта кәт якты тәхи «Катл эвит» па «Най эвит» тәхеңан версийнәң. «Аснә» ариты тәхи лўв сәттәдәтәрум пәта рәпитл, сыр-сыр ариты емәңхәтләтн,

етнхотәтн ариты пәта дыв вухн ән сукхуптадыт. Ольга Ивановна щив ар әр пунум пәта тәмхәтл вәнты сыр-сыр мўвәтн па вошәтн шуши мир арәт ариман яңхләт па иса вәтәңа тайлдыйт.

Лўв «Хәнтийская мода» йилуп вер дәшәттә нәтәс. Хән айдат әх увас мир культура тәхийн, педагогической институтн, государственной университетн, Русская кәртәң хәнты дәмәтсукхәт вәндтәсәт.

2002-2008-мит одаңн Ольга Ивановна Сәрханл вош краеведческой музей хотн рәпитәс. Щәта лўв хәнты юнтутәт одаңан «Нёрым ях» («Нёрум әх») вәндтупсы әктәс. Щит пәта лўв 2003-мит одн «Мастер года» немн юкантыйдсы. Пен-

сия рўтышәты мәнты юпийн лўв ар од музея па нәтәс.

Пенсия мәнмәдн 2008-мит од вўш эвәлт иса оса тәхетн рәпитәс, мўң шуши мирев культура елды тәты пәта сыр-сыр мастер-классәт, вәйтәнтупсәт верәнтәс.

Лўв рәтләда вән шаләң ясәң китлўв, нын пидана Сәрханл вош па район шуши мир вулаң не одаңан иши сәмлўв кәшәт.

Сәрханл вош па район «Югра дьлднуптәты» тәхи әх,

«Хәнты ясәң» па «Луима сәрипос» газетайнәң хуши рәпитты хуятәт

Шуши мир олаңән хәншәл

Округ дуваттыйн «Новости Югры» есәдты газетайн айкеләт әкәтты па кәншты не Альбина Сергеевна Глухих (Уфимцева) ар ол рәпитл. Альбина Сергеевна 50 ол округн вәдты мир олаңән хәншәл. Лүв сәмд эвәлт тәп тәс ясңәт йиләт.

Тәм хәннәхә хәншты ям вердал па па хуята нәттәл пәты мирн иса ванән тәйды. Рәпитты тәхедн ши пәты емаңхәтәдн верәнтсы, хута мойң ёх арсыр әмәщ верләд олаңән нәмәлдмәсәт. Мет әмәщ пүтәртты вәс, муй ширн Альбина Глухих шуши мир олаңән айт павәтл. Вантә, лүв вәнт шушетн вой-хүд ведпәсләты хуятәтн шеңк яма вәйтды. Хән лүв юхәттал олаңән хәлдәл, немасыя пурмәс ләщәтләт муй па епләң летут кавәртләт. Лүв шив мәнтәделпийн ай пушхиета мұдты епләң пулые сопасләл, вән хуятәта ищи мосты утәт ләщәтәл. Лүв тал ёшн хәнтәт хуши ән яңхәл. Ши арат ол мәр округ мұвәт па әшәт ар пұш дарнәлсәдә. Альбина Сергеевна увәс мир вәдупсы па арсыр верәт олаңән рұщ ясаңән хәншты утлал сыры олатн «Сталинская трибуна» интәм па «Новости Югры» есәдты газетайн хуши лүңәтлйт.

Альбина Сергеевна 77 ол Югра мұвнвәл. Аснопәтты тыләщн 1937-мит олн Ёмвошн сема питәс. Тәта вәндтйылды олңитәс, әхәт әшкола етшуптумәл юпийн Новосибирск воша мәнәс, щәта киника лүңәтты хотн рәпитты неңа йис. Альбина

Сергеевна мәнәма щиты ястәс:

– Ма нәмәслум, муя шуши мир олаңән хәншты питсум. Ай пура вұш эвәлт нәмләм, мұң хушева и хәнты ими вәс. Лүв немд – Ольга. Вәдты хотл йитн вән юх даращ омсәс, хута шив шавиман кәт пушкан тәйс. Ай пушхиета шеңк әмәщ вәс ши пурмәсәт педы вантты. Па и вер яма нәмләм, щит хән лүв хәншәң сәх ёнтәс. Хурамәң хәншет ши мурта тәсәт, вантә, ёша вұтйин, адмәнтыки ши утәт эвәлт хошумрұв йис. Ма ши пурайн турәх мәшн кәшитсум па Свердловск воша лекцитйылды китсыюм. Ма яңхем мәр, тәм сәма рәхты имие әнтәмайис. Тәм нявлакпа тәс юппи не ма нумсемн хұв мәра хәщәс. Вантә, хән рәпитты питсум мет олаңән вухәл ай кәрта китсыюм. Ши юпийн шуши мир олаңән иса хәншты вұянтсум. Интәм ванкүтды хәншты ёхдам пида муй пурмәсәт, пүртәнәт, лүңәтты непека́т па па утәт шив тәлүв.

Альбина Сергеевна и тәхийн омәсты ән веритәл, ванкүтды арсыр вәйтәнтупсәта вохийлды. Лүв шуши мир хурамәң пурмәсәт верты па арсыр шуши мир вәдупсы олаңән хәншәл па хурәт вұд. Лүв увәс ёх йис верәт иса нумәсн тәйләдә. Иса пурайн арсыр верәт нух тұңматты нәтл.

Интәм Ёмвошн ванкүтды

А.С. Глухих

емаңхәтләт мәндәт па вәна ювум хуят шив иса вохәнтды. Тәмәщ айт әкәтты па кәншты хәннәхә унтасн увәс ёх верәт «Новости Югры» рұщ ясаңән етты газетайн елды па хұв мәр вәдты питләт.

Альбина Уфимцева ар пұш ишәкты непека́тн мийләды, вухән ортыйлды па тынәң мойлупсәтн катлуптйылды.

Альбина Сергеевна, мұн, газетайн рәпитты ёх, нәнәңа вұща ясаң китлүв. Кәшилды-мәшды, щұняңа па хұв йис яма вәда па сәма рәхты әмәщ пүтрәт елды хәнша.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Ф.П. Иштимирова па А.С. Глухих

Емаңхәтләда ар мойң ёх юхтыләс

Арсыр мирӐт культура олӐӐн путӐртсы

Ас потты тыдӑш 17-19-мит хӑтдӑтн Ёмвошн мӑвтел йис художественной культура верӑт тӑты ӑх кимит конгресса ӑктӑшийдсӑт. Тыв Москва, Санкт-Петербург, Тюмень, Екатеринбург, Калининград, Кемерово, Балашиха вошӑт, Марий Эл, Удмуртия, Мордовия, Белоруссия, Дагестан, Пермской па Югра мӑв вошӑт па кӑртӑт, ши тумпийн па хон пелӑк Польша мӑв эвӑлт – ияха лӑнӑтты ки сот ветьянкем учёной, культура верӑт тӑты хуятӑт, арсыр йис пурмӑсӑт дӑжӑтты ӑх юхтыйдсӑт.

Хӑлум хӑтд мӑр ӑктӑшум мир лапӑт секцияйн рӑпитсӑт. Шивӑйтантупсӑтарсыр тӑхетн: Югорской университетн, музеейн па Югра мӑв арсыр мирӐт пурмӑсӑт верты хотн дӑжӑтман вӑсӑт. Олӑнмит секция «Йис художественной культура – наука па вӑндтӑты верӑтн» нем тӑйс, кимит секция «Муй ширн йис культура верӑт олӑӐн айкелӑт дӑжӑтты ӑх мира путӑртлӑт», хӑдмит – «Йис пуртӑт, моньжӑт арсыр мирӐт вӑлупсийн», нядмит – «Мӑв йидпи йис пурмӑсӑт вӑйты вер па елды лавадман тӑйты шир», ветмит – «Арсыр мирӐт культура верӑт олӑӐн вӑлум поступсӑт» немпи секция, хӑтмит – «Культура верӑт вӑндтӑты поступсӑт», лапӑтмит – «Йис культура верӑт непека муй интернета нух хӑншты вер» немпи секция.

Ма кимит секцияйн вӑсум. Кӑчая тӑта ар од мӑр культура верӑт тӑты департамент тӑхийн рӑпитты ики **А.В. Конев** вӑс. Лӑв шиты ясӑӑт олӑнтӑс: «Айкелӑт кӑншты хуятӑта путӑр хӑншты муй дӑжӑтты едпийн сыр-сыр культура верӑт яма вӑндтӑты мосл. Лӑдн кашӑн хӑннехӑя ши путӑр лӑнӑтты ӑмӑш ат вӑс, лӑдн елды лӑв яма вӑсдӑ, муйсӑр мир тӑмаш культура тӑйд. Ши

тумпийн арсыр хӑннехӑ олӑӐн хӑншты едпийн мосл яма вӑты, муйсӑр ӑмӑш па нумсӑн верн лӑв вӑд. Тӑп ши пурӑйн мира ӑмӑш пӑтл лӑв олнедӑн айкел лӑнӑтты».

Елдыискусствоведения кандидат, Белорусской государственной университетн культура па искусствӑйт тӑхийн рӑпитты ими **О.А. Лобачевская** непека лӑнтӑс. Лӑв белорусской хурамӑт олӑӐн айкел тӑс. ХХ-мит нӑпӑтн рӑш культура эвӑлт белорусской культура верӑт па ширн дӑжӑтты пӑтсийт. Ар пелӑк хурамӑт рӑшӑт эвӑлт вӑсийт. Тӑм йисн айкелӑт дӑжӑтты ӑх шеӑн ӑнлӑнхалӑт культура верӑт олӑӐн мира путӑртты. Дыв нӑмӑслӑт, хуты шит вулаӑверӑнтӑм. Шитумпийн интӑм Белоруссия мӑвн йис ширн хурамӑн дӑмӑтсух ӑнт ӑнтлы. Вантӑ, мет кен йидуп ширн ай пурмӑсӑт (рӑш ширн «сувениры») дӑжӑтты муй па рӑш лӑмӑтсуха итӑх йис хурамӑт пӑнты. Шит пӑты кӑш белорусской культура верӑт дылӑнуптӑлыт, тӑп ши верӑт давӑртшӑка мӑнлӑт.

Ши юпийн Сӑрхӑнл вош эвӑлт юхтум айлат не **К. Артеева** ясӑн вӑс. Лӑв хӑнты мир олӑӐн кинӑйт верл. Сӑрхӑнл район арсыр кӑртӑт хувӑт янхман тӑм апраӑ неӑие хӑнты мир вӑлупсы олӑӐн ям арат кина дӑжӑтӑс. Ши тумпийн Ксения интернетн ши вер мира алял. Лӑв ясӑӑт ширн, мӑн увӑс мӑвн вӑлдӑв ки, мет олӑн шуши мир культура верӑт олӑӐн вӑты мосл. Увӑс мир культура ши

мурта ӑмӑш, шитшавиман тӑйты мосл.

Лӑв юпелн ар од мӑр «Новости Югры» газетӑйн рӑпитты, вӑна пелка ювум ими **А.С. Глухих** путӑртты пӑтӑс. Лӑв айкел тӑс, муй ширн дыв есӑлты непекаӑтн шуши мирӐт олӑӐн хӑншлӑт. Ар од юхды увӑс мир культура олӑӐн шеӑн ӑн хӑншсы. Вантӑ, ши вер мира ӑн мосӑс. Шӑлта айдыева мир ушӑӑа йиты пӑтӑс – «Югра дылӑнуптӑты» па па сыр оса тӑхет пӑншты пӑтсийт. Шиты айн-айн шуши мир культура верӑт олӑӐн арсыр тӑхетн вӑлты мир вӑты пӑтсӑт. «Тӑмхӑтл ма ар лӑхӑс хуят тӑйдлум. Шит пӑты мӑнем давӑртӑнтӑм вӑнт кӑртӑта янхты. Иса тӑхетн ма шуши мирн яма тӑйдлум, кӑш тухлӑн хопн, кӑш «Бурӑнӑн», кӑш вӑды ӑхадн ма тӑрум пӑты тӑдлум. Шӑлта Югра мӑв арсыр мир пурмӑсӑт верты хот кӑча ими **О.Д. Бубновене** пида лӑхсӑна йисум. Лӑв ар рӑпата верл, лӑдн хӑнты, вухаль мирӑн культура верӑт ат дылӑнуптӑсийт па елды ат тӑсийт. Тӑмхӑтл дыв хӑл сух эвӑлт сыр-сыр пурмӑсӑт ӑнтты вӑндсӑт, хӑнты нум мӑв мир ширн ӑнтӑсты вер дылӑнуптӑсӑт, тӑхар верты вӑндсӑт, сухта эвӑлт йис ширн арсыр хушапӑт дӑжӑтлӑт па па йис верӑта вӑндтӑлӑт. Шит шеӑн ям!».

Елды Сӑрхӑнл район Русскинская кӑрт ӑшколайн рӑпитты ими **Е.В. Морус** «Тром-Аганские звездочки» немпи ӑшкола газета олӑӐн айкел тӑс. Тӑм ими ясӑӑт эвӑлт уша йис, хуты дыв ӑшколайн хӑнты па рӑш ясӑӑнӑн хӑншум газета есӑлдӑт. ОлӑӐн тӑта тӑп вӑн классӑн вӑндтӑйдты нявремӑт рӑпитсӑт, интӑм дыв ай пушхиет ши вера вӑндтӑты пӑтсӑт. Муй ширн тӑса хур вӑты, хутыса емӑнхӑтлӑт олӑӐн хӑншты, муй ширн тӑнширӑна олюпн

хӑрӑт дӑжӑтты – иса вӑндтӑлӑт. Ши тумпийн газета дӑжӑтты хуятӑт Сӑрхӑнл государственной университет пила рӑпитлӑт, сыр-сыр вӑйтӑнтупсӑт, лӑнтупсӑт ияха верӑнтлӑт. Мосл ястӑты, хуты «Тром-Аганские звездочки» газета университетн есӑлды. Ши тумпийн мет ӑмӑш па вулаӑ вер, хуты нявремӑт ӑшкола етшуптӑл юпийн тӑм вӑндтӑты тӑхия айкел дӑжӑтты хуята елды вӑндтӑйдты вӑлдыт.

Ши юпийн «Хӑнты ясӑн» па «Луимасӑрипос» газетӑйнӑн кӑча не **Р.Г. Решетникова** ясӑн вӑс. Лӑв мойӑна юхтум мира «Хӑнты ясӑн» газетӑев олӑӐн айкел тӑс пӑйидпа дӑжӑтум нявремӑт пӑты «Хӑтдые» немпи хурамӑн журнал аляс.

Лянтор вош эвӑлт юхтум не **О.В. Шабалина** «Мелодия ремесел» вер олӑӐн путӑртӑс. Лянтор вош йис пурмӑсӑт верты хотн рӑпитты ӑх интернетн «Мелодия ремесел» немпи сайт пӑншсӑт. Шӑтавантты па вӑндтӑйдты рӑхл, хутыса йис ширн ӑнтӑсты, сӑк кӑрӑтты, тӑйты па па верӑт тӑнширӑна дӑжӑтты мосл.

Ши юпийн арсыр секцияйтн рӑпитты хӑннехуятӑт и мирхота ӑктӑшийдсӑт. Кӑтӑдн дыв путӑртсӑт муй ширнедды рӑпитты мосл, лӑдн арсыр мирӐт культура верӑт елды ат вӑсӑт. Ши тумпийн тӑм вӑн вӑйтӑнтупсийн лӑнтум арсыр мирӐт олӑӐн непекаӑт вӑн киника дӑжӑтлӑйт.

Мосл ястӑты, тӑм вӑн мирхот Югра мӑв арсыр мирӐт пурмӑсӑт верты хотн рӑпитты хуятӑт унтасн дӑжӑтсы. Лӑнтум непекаӑт хуват вӑн киника есӑлды. Ши киника интернетн www.ITC-congress.ru рӑхл вантты. Ши тумпийн хӑлум од юхды путӑртум нӑшайт юпийн культура верӑт дӑрӑмтты пӑты вӑн рӑпата версы.

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Арсыр кэртэти вэндтэты неңа рэпитэс

Тэмхэтл ма и ханты ими оләнән хәншты ләнхалум, щит Анфиза Федотовна Алачева, дүв ван хятлуп тыдәщ 15-митн 95 ол постэты питл. Дүв Манстәр вошн вәд, щәта мин вәйтантийдсумн.

Дүв Сәрхәнд район Сахали кэртән Пухленкин хоттелдән сема питәс. Ащел Гражданской далай пурайн вәшәс, әңкел хүв мәр дүвәд лавләс, тәп дүв юхи ән юхтәс. Әңкел мәшитәс, әнтәма йис. Щи юпийн ай Анфиза акедн енмәлсә. Әшколайн хәлумкласстәпетшуптәс па елды вәндтыйлдытә йән питәс. Щи пурайн йәлд имәд пида Сытомино кәрта вәдты па рәпитты касләс, ай Анфиза дынәна нәтты питәс. И мәр уполномоченный әх юхан хүват хопн янхсәт па кэртәти вәндтыйлдытә дуват әвәт па пухәт кәншсәт. Щиты Анфиза ищи вәйтсы па Сәрхәнд воша тәсы. Тәта дүв интернатн вәс па хәт классвәнты вәндтылдәс.

Омской область эвәлт партупсы юхтәс, щәта хәншман вәс, хуты Ленинград вош Увәс мирәт института кәт олуп курса вәндтэты хуятәт шәңк лавәддәйт. Анфиза шәкашты ләйнал пида имухты кашашсәңән. Щи пурайн дыв хушәла щи институт эвәлт вәндтэты хә рүтышәс, дүвәда партсы щи эвәңән тәты. Сыры Ёмвоша юхәтсәт, Анфиза яма нәмләдә, муйсәр Ёмвош 1934-мит одн вәс:

«Вош тәп-тәп омәсты питсы, мухалая сәврум юхәт улсәт. Түтәң хопәт янхты тәхия вәнт мухты күрн шәшсүв, елды яха түтәң хопн Тюмень воша мәнсүв».

Тюмень вошн икел пида Василий Андрианович Алачев пида вәтәна йис, ияха вәндтыйлдсәңән, елды яха хәншанышсәңән.

Ленинград вошн лупсы, хуты хәскем хуят тәты мосәс, тәп имухты худжа вүты. Еша вәс па 8 хуят юхтәс. Щиты 1934-мит одн Увәс мүй оләнмит учителәт вәндтыйлдытә щи питсәт. Мет сыры дыв 8, 9, 10 классәт программа хүват вәндтыйлдсәт. Рүтышәты мәнты пурайн дыв партсыит щи института вәндтыйлдытә пәты айдәт әх па вохты. Анфиза щи пурайн хәлумхуят тәс. Елды дыв вәндтыйлдсәт, муй ширн урокәт тәты мосл, Ленинград вош әшколайн практикайн мет сыры нявремәт пида рәпитты олңитсәт, урокәт тәсәт.

Институт етшуптумал юпийн диплом непекеша холумтәс. Ёмвош округа юхтәс. Мет сыры айдәт Анфиза Сүмәтвош район Тәк кәрта рәпитты китсы. Няврем шимд вәс, дывн тәта кәт вәндтэты не рәпитсәңән. Одрәпитмал юпийн елды Поднавәта китсы, щәта айдәт Анфиза Федотовна икел пида Вудәң Отечественной далай пура вәнты няд ол мәр рәпитсәңән.

Щәдта Василий Алачев далай китсы. Анфиза Федотовна Лохтоткурта рәпитты тәсы. Икел далай пурайн танковой дивизия хуша далайсәс, разведкайн вәс. Далай пурайн ар пүш мәшмәлтыйлдсы, госпиталән ямәлтылдәс. Ас хәдты тыдәщ 1945-мит одн далай эвәлт юхи керләс. Щи пурайн Анфиза Федотовна Помут кэртән нявремәт вәндтәс.

Ияха Алешкино кәрта мәнсәңән. Еша вәс икел партшколая вәндтыйлдытә китсы, ширн Анфиза Федотовна атәлт рәпитәс. Щәдта Вән Аңклум кәрта касәлдсәңән, Анфиза Федотовна нявремәт вәндтәс, Василий Андрианович күлуп рәпатнека вәс. Елды В.А. Алачев елды Тюмень воша вәндтыйлдытә китсы, вантә, дүв коммуниста вәс. Щирн елды Манстәр воша рәпитты райисполкома вохсы. Елды Муликәрта вән әх вәндтэты пәты рәпитты китсы, Василий Андрианович щәта ищи

күлупн рәпатнека вәс.

1956-мит одн икел рәт Низямы кәрта касәлдсәңән. Анфиза вәндтэты па нявремәт вантман тәйты неңа рәпитты питәс.

Кәт ол мәр Анфиза Федотовна юдн омсәс, вантә, лапәт няврем тәйсәңән, енмәлды мосәс, щи тумпийн ар хот вой тәйс. Щәдта айдтыева Низямы кэртән әшкола, интернат, лапка ләп тәхәрсыйт, ширн мир вәншәк кәртәта касәлдытә питсәт. Алачев хоттелдәх Манстәр воша вәдты па рәпитты юхәтсәт.

Тәта Анфиза Федотовна икел пида пенсия мәнсәңән. Яма па вещьката рәпитман пәты арсыр ишәкты непекаәт па мевл посәттәйләңән. 1985-мит одн Василий Андрианович әнтәма йис, щи пурайн дүв 72 ода йис.

Ешәк Анфиза Федотовна, сема питум хәдтән пида! Уяңа-пишәңа хүв йис нәпәт тумтака вәдә!

Людмила СПИРЯКОВА

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№23 (3419), 5.12.2014

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467)33-24-02

Ответственный секретарь –
Новыхова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52
E-mail: luima@ugracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ОАО «Издательский дом
«Новости Югры» г. Ханты-
Мансийск, ул. Мира, 46.

Подписано в печать:

по графику 3.12.2014 г.
в 15.00.; фактически
3.12.2014 г. в 15.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж 2210 экз. Заказ 1419
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.
Свидетельство о
регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.
Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.